

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

SLEKTEN PAUS

DENS OPRINDELSE OG 4 FØRSTE
GENERASJONER

VED

S. H. FINNE-GRØNN

SLEKTEN PAUS

SLEKTEN PAUS

DENS OPRINDELSE OG 4 FØRSTE
GENERASJONER

VED

S. H. FINNE-GRØNN

FORLAGT AV
CAMMERMEYERS BOGHANDEL
GUSTAV E. RAABE

*Til kammerherre Chr. Paus
med takk for gammelt vennskap.*

Oslo 10. septbr. 1943.

S. H. Finne-Grønn.

Om den østlandske slekt Paus' herkomst har det lenge vært på det rene at den stammer fra de to brødre hr. Hans Povlsen Paus, prost og sogneprest til Fredrikstad 1623--1648, og hr. Peder Povlsen Paus, prost og sogneprest til Kviteseid 1633--1653. Fra den første skriver sig en fåtallig efterslekt, mens den siste har en på 1700-tallet mangfoldig og i nutiden fremdeles tallrik og frodig agnatisk descendens. Nogen som helst opplysning om slekten lenger tilbake i tiden forelå ikke, førend nærstående meddeler i Norsk Slektshistorisk Tidsskrift IX. s. 40 flg. bragte opplysninger, hvorved det lot sig gjøre å avsløre brødrenes far og farfar og derved at føre slekten to ledd tilbake til år 1500. I det følgende skal disse opplysninger ytterligere utdypes ved de respektive og spesielle forhold i samtiden for de tre første generasjoners vedkommende og som tillegg gis meddelelser om fjerde generasjon.

På 1500- og fremdeles ut i 1600-tallet var det ikke skikk at norske slektsnavn¹ blev brukt til dagligdags. Navnet Paus er derfor ikke påtruffet i den periode i noget kildekrift. De to prestebrødre kalte sig og kaltes aldri ved dette navn, men kun ved sitt patronymikon: Povlsen. Den litt eldre genealogiske og lokalhistoriske litteratur har derfor heller ikke deres navneforhold på det rene, ja, endog så sent som i 1899 skriver D. Thrap i sin av Videnskapsselskapet utgitte bok om «Christiansands Stifts Prester i det syttende Aarhundrede»: at det er tvilsomt hvorvidt det var Kviteseid-presten hr. Peder Povlsens barn eller hans barnebarn som først kalte sig Paus. Nu er det notorisk at begge prestebrødres sønner kalte sig Paus, men slektsnavnet kan også med full berettigelse føres videre tilbake til prestene selv. I Det kgl. Bibliotek i København beror et eksemplar av en i Franeker i Nederland i 1644 trykt akademisk oration, som i det år blev holdt av Fredrikstadprestens sønn Anders Hansen Paus under hans studieopphold ved stedets berømte universitet. Denne oration, som nedenfor vil nærmere omtales, har Anders dedisert til fire høie herrer og, som den femte, til sin far

¹ *Paus* er en norsk slekt. Ganske visst er navnets oprindelige form *Papst*, hvad den i flere grener benyttede skrivemåte *Paust* fremdeles minner om. Men oprindelsen skriver sig utvilsomt fra det tyske innslag, som gjorde sig gjeldende i den senere Middelalder, og navnet har nok sin forbindelse med den dalevende slekt Paus, som førte oksehodet i sitt våben, og med gården Pausen i Oslo.

hr. Hans Povlsen Paus, sogneprest i Fredrikstad. Navnet Paus er således prestebrødrenes slektsnavn, og det er dem følgelig berettiget efter deres far, såsom slektsnavn i hin tid fulgte den mannlige linje uten krumspring gjennom kognatiske ledd.¹ I overensstemmelse hermed er derfor slektsnavnet tilføiet også de to tidligste ledd i den følgende fremstilling.

Hr. Hans Olufssøn Paus

nevnes tidligst i 1542 som kannik ved Mariakirken i Oslo² og dermed som medlem av dens domkapitel, og det kan trygt forutsettes at han har vært katolsk prest der forinden Reformationen 1536. Denne kirkes geistlighet bestod av 1 prost, 6 kanniker og 6 vikarier eller korprester. Som kongelig kapell hadde Mariakirken sitt eget kapitel, hvis formann var prosten, der samtidig var rikets kansler, og øvrige medlemmer var kannikerne; kapitlet lå således helt utenfor Oslo Domkapitel, som gjaldt for stiftet forøvrig og hvis formann var biskopen.³ Kannikerne, som forestod altertjenesten, fikk sin lønn av præbender (kanonikater), som bestod i den årlige inntøkt av dertil beneficert jordegods. Hr. Hans' præbende var knyttet til Maria alter *sub lectorio* og kaltes Deleviks præbende efter gården Dillevik i Trøgstad. Den utgjorde inntøkten av ikke mindre enn 43 gårder og gårdparter med en landskyld i huder, smør, malt, salt etc., som omsatt til én skyldenhet utgjorde ialt 36 huder, hvad vil svare til 9 fullgårder, hver med den normale skyld av 4 huder. Kirken har således hatt rike præbender og kannikerne vært rundelig tilgodesett.⁴ I 1544 sees hr. Hans ved siden av en samtidig kannik ved Mariakirken, hr. Jacob Jenssøn, at ha bekreftet eksistensen av to eldre diplomer, men begges underskrifter og segl mangler, så det beklageligvis er ubekjent hvad det kan ha stått i hr. Hans' signet.⁵ I det følgende år, 1545, blev Mariakirkens prestekollegium smeltet sammen med Oslo Domkapitel⁶, kirkens eget kapitel blev derved nedlagt og gudstjenesten ophørte, men kannikerne beholdt sine præbender, vedblev at bo i Oslo og gjorde siden tjeneste som korprester ved Domkirken (St. Halvards kirke).

Hr. Hans Olufssøn, som efter ovenstående antagelig var født ved år 1500 eller noget tidligere, døde i Oslo natten til 18. septbr. 1570 og blev allerede den følgende dag, 19. septbr., begravet i Domkirken.⁶ Den efter ham ledigblevne

¹ Fra begynnelsen av 1600-tallet hendte det at en stiftsøn tok sin stifts fars tilnavn, når han selv intet hadde.

² Norske Regnskaber og Jordebøger IV. s. 588 flg. (1542).

³ Chr. Lange: De norske Klosters Historie, s. 399. — Dipl. Norv. I, nr. 113, 114, 115, 129 og IV, nr. 91.

⁴ Dipl. Norv. V, nr. 1111.

⁵ A. Chr. Bang: Den norske Kirkes Historie; sammes: Den norske Kirkes Geistlighed, s. 6.

⁶ Historisk Tidsskrift, III, 2. s. 151.

præbende blev 27. oktbr. næst efter tildelt daværende rektor ved Domskolen, den senere berømmelige biskop, mag. Jens Nilssøn. I en i Riksarkivet beroende jordebok vedk. norske domkapitler 1595 anføres på fol. 6 at hr. Hans i sin tid hadde makeskiftet [en anpart i] Slemmestad i Røken til hr. Hans Trulssøn, efter hvem den var kommet til vikarien ved Mariakirken hr. Rasmus Iverssøn¹ og i 1595 fulgte hører ved Oslo skole hr. Hans Pederssøn², «derfor hadde biskop Jens Nilssøn ikke fått denne inntægt». Da Slemmestad i jordeboken for 1542 ikke er opført under det jordegods, som da tilhørte hr. Hans' præbende, men derimot (med en skyldpart på 1 pund salt) under det Mariakirkens kommunebord (den geistlige fellesbespisning) beneficerte gods, må makeskiftet formentlig være foregått omkring 1545.

Under en 16. aug. 1602 behandlet rettstvist³ mellem gårdene Magnelrud og Ryen i Aker angående en rugbråte under Ryen blev fremlagt et i tingboken 28. april nest før inntatt prov av *Povl Hanssøn*, borger i Oslo, som deri uttaler at «da hans far hr. Hans Olufssøn var kannik til Maria kirke, da hadde han Ryen med flere gårder i Aker», og at «han hadde Ryen i forvar som en landdrot». Av den foran citerte jordebok av 1542 fremgår at Ryen, Delin, Smedstad m. m. i Aker hørte til hr. Hans Olufssøns præbende. Her foreligger således fra første hånd vidnesbyrd om at hr. Hans hadde efterlatt en sønn:

Povl Hanssøn Paus,

som i 1602 var borger i Oslo og da en vel middelaldrende mann, idet hans prov fremgikk av personlig kjennskap til forhold som var avsluttet ved hans fars død i 1570. Da Povls fornavn viser at han ikke har vært hr. Hans' eldste sønn, og det således må forutsettes at kanniken har hatt flere barn, kan Povls fødselsår antagelig settes til tiden mellom 1545 og 1550. Som borger i Oslo og efter alt at dømme, i gode kår, har Povl nok vært handelsmann. Han er sikkerlig den Povl Hanssøn, hvis robørt forliste i 1575; skipper og mannskap blev ved Oslo lagting 12. mars dette år fritatt for ansvar, «efterdi det skete formedelst Guds

¹ *Hr. Rasmus Iverssøn*, vikarius, er visstnok identisk med den «hr. Rasmus i Follegaard», ved hvis død hans præbende, Korsets alter i Mariakirken 30. aug. 1584 blev gitt presten i Onsø hr. Hans Bang (Dr. Yngvar Nielsen: Biskop Jens Nilssøns Visitatsbøger s. CLVII). «Follegaard» har vel vært en gård i Oslo og kaldt Follogaard, et navn som kan skyldes det betydelige præbendegods på Follo, som hørte til prosten ved Mariakirken. Hr. Rasmus kan meget vel ha vært en bror av *hr. Sofren Iverssøn*, som fra hører ved Oslo skole blev prest i Nes på Romerike i 1566.

² *Hr. Hans Pederssøn* hadde vært tolvprest ved Domkirken innen han kort før 1595 blev 2. hører ved Oslo skole. Han blev rimeligvis prest i Vinger efter *hr. Nils Vegle*. (Bang: Den norske Kirkes Geistlighed s. 5, 48, 161 og Norsk personalhist. Tidsskrift II, s. 410.)

³ Diplomer og kongebrev 1569—1662, nr. 20 og 21, i Christiania Bispearkiv, Statsarkivet i Oslo.

veir og vind, desligeste var forladt og lagt saaledes at det ikke kunde lyde roret». Han er nok også den Povl Hanssøn, som året i forveien hadde hatt en injurieprocess med et fruentimmer, Ingrid Willumsdatter, hvem han hadde skjeldt huden full, men ved Lagtinget 28. jan. 1574 blev han frikjent, såsom han hadde talt i hastmodighet og ikke veiet sine ord, og Ingrid skulde på sin side være «kvit sagt» for hans grovheter, ɔ: de skulde ikke komme hennes gode navn og rykte til skade¹.

Som meddelt levet Povl Hanssøn i 1602; efter dette år er hans navn for-gjeves eftersøkt i de lister over byens borgere, som kan utskrives av rettssaker og byregnskaper etc., og heller ikke opføres han i lagtingsprotokollen 1609 som lagrettesmann blandt de mange og tildels velbedagede borgere, som da blev dette hverv betrodd. Det er således sannsynlig at han er død i løpet av de nærmeste år efter 1602, i en alder av omkring 60 år.

Hvorvidt Povl var gift og efterlot barn er intetsteds funnet oplyst, men at så har vært tilfelle vil fremgå av følgende utredning.

Stamfedrene til slekten Paus er, som ovenfor anført, de to brødre² hr. Hans Povlsen Paus, sogneprest til Fredrikstad 1623 til 1648, og hr. Peder Povlsen Paus, sogneprest til Kviteseid 1633 til 1653, og disse brødres far må søkes i det gamle Oslo, dog ikke under navnet Paus, for dette tilnavn førte efter tidens skikk ingen av brødrene til dagligdags, og det finnes overhodet ikke nevnt hverken i Oslo eller ellers i landet på 1500-tallet. Når det forutsettes at de to brødre har hatt sin hjemstavn i Oslo, vil dette være tilstrekkelig begrunnet ved at begge kalles *Asloensis*, hr. Hans i Universitetets Kommunitetsprotokoll 1609 og i Immatrikuleringsprotokollen som baccalaur 1616, og hr. Peder da han blev student 1611. De har således begge vært elever i Oslo Domscole, hvad ytterligere bekreftes ved at de begge i 1609 sang i Domkirkens kor. Ennvidere var hr. Hans hører ved Domscole og derefter kapellan ved Domkirken, innen han blev prest i Fredrikstad, og da hr. Peder ikke lenger orket å sultefores i det fattige Vinje, tok han i 1633 sin tilflukt til hovedstaden og nøides her med stillingen som tolvprest i forventning om gunstigere befordring, hvad han også opnådde samme år ved at bli sogneprest i det trivelige Kviteseid. Brødrene har således tydeligvis hatt sin slekt og gode forbindelser i Oslo.

Da nu hr. Hans og hr. Peder ikke kan sees at ha hatt flere brødre, må det efter datidens vanlige regler for opkallelse regnes med at hr. Hans Povlsen Paus som den eldste, student ca. 1607 og derfor født omkring år 1587, har vært opkalt efter sin farfar og således sønn av en Povl Hanssøn. Nu må det ganske

¹ Nils Stubs Optegnelsesbøger for Oslo Lagting, s. 98 og s. 64. — Robørt var nærmest en bredbygget smakke eller jakt, med dekk for og akter, men åpen i midten til store rum for gods, kreaturer, fourage etc.

² Oslo Domkapitelsbok for 24. april 1618.

visst erindres at der samtidig kan ha levet flere personer av dette navn i Oslo, men den omstendighet at to sønner blir satt i Domskolen for at gå den geistlige embedsbane berettiger fullt ut den anskuelse at deres far enten selv har tilhørt geistligheten eller iallfall hatt nær slektsforbindelse i denne. Dertil må faren ha hatt midler til rådighet for sønnes theologiske utdannelse, hvortil hørte studieophold i København. Alle disse hensyn peker i forening hen på at det er borgeren i Oslo Povl Hanssøn som er disse brødres far, ja der kan ikke spores nogen annen av dette navn som overhodet kan komme i betraktning. Forsåvidt det forsiktigvis skulde kunne føres i marken som en betenkelighet at borgeren Povl Hanssøn er død forinnan sønnene har avsluttet sin skolegang, vil denne betenkelighet fjernes gjennom følgende opplysninger om sønnes mor.

Efter kun 5 års tjeneste som kapellan ved Domkirken blev hr. Hans Povlsen Paus i 1623 sogneprest til Fredrikstad, og befordringen til dette bykall, som gjerne førte til prosteembedet, har visselig som vanlig vært påvirket av spesielle personlige forhold eller forbindelser. Formannen i kallet *hr. Anders Augustinussøn Flor*, som hadde sittet i embedet fra slutten av 1607 eller begynnelsen av 1608, tilhørte en ansett og formuende geistlig slektskrets; hans far var således sogneprest i Høland hr. Augustinus Frantzson Flor, og moren, Ingeborg Bjørnsdatter, var biskop Jens Nilssøns søsterdatter.¹ Da hr. Anders døde sist på året 1622, efterlot han enke, men ingen barn, og av Kirkeregnskapene for Fredrikstad i 1624 (Statsarkivet) erfares at kirken betalte husleien for «*Inger sal. hr. Anders*». Nu hadde såvel hr. Hans Povlsen Paus som broren hr. Peder Povlsen Paus, hvad nærmere omhandles nedenfor, en datter ved navn *Inger*, og dette navn går like på brødrenes mor. Denne deres mor har da tydeligvis vært Inger hr. Anders', som således tidligere har vært gift med borgeren i Oslo Povl Hanssøn, efter hvis død hun har ektet hr. Anders Augustinussøn Flor. Det er således som hr. Anders' *stifønn* at hr. Hans Paus fikk Fredrikstad sognekall, og det er hr. Anders som har sørget for begge sine stifønners avsluttende utdannelse. Endelig kan til vidnesbyrd om riktigheten av den her utledede ættledning anføres at hr. Hans Paus' to eldste sønner hadde navnene Povl og Anders.

Hvem Inger var datter av vites ikke. Et lite skritt videre går det dog an at forsøke. Da hr. Hans Povlsen Paus som eldste sønn var opkalt efter sin farfar, skulde hans 2 år yngre bror, hr. Peder Povlsen Paus efter skikk og bruk være opkalt efter sin morfar, og deres mor således hete *Inger Pedersdatter*. Men til nærmere at plasere henne foreligger f. t. ingen hjelpemidler.

Osloborgeren Povl Hanssøn hadde med Inger [Pedersdatter] to sønner, A og B:

¹ Hr. Anders hadde blandt flere søskende en bror *Hans Augustinussøn Flor*, som var handelsmann og huseier i Oslo og nevnes flere ganger i Domkapitlets Forhandlingsprotokoll og Kopibok omkring år 1610 og 1611.

A. Hr. Hans Povlsen Paus

født i Oslo omkr. 1587 og død 1648 i Fredrikstad. Han har selvsagt vært elev i Oslo domskole og var derfra dimittert til Københavns universitet før 1611, siden hans navn ikke finnes i den eldste bevarte immatrikuleringsprotokoll som begynner dette år. Rimeligvis er han blitt student i 1607 eller muligvis i 1608, da han som sådan i 1609 hadde kommunitetet (kost og logi på Regensen), og en student fikk gjerne dette et år eller to etter eksamen. Forinnen 11. mai 1609 må han dog ha vendt hjem til Oslo som nyansatt hører ved Domskolen, idet biskopen den dag holdt møte i Domkapitlet med «hørere og de andre koraler» og valgte 10 sangere, derav som nr. 1 Hans Povlsen og som nr. 3 hans yngre bror Peder, som da var elev i Domskolen; begge sang altstemme. Som hører nevnes Hans 10. septbr. 1610, da biskopen minnet ham om et lån på henved 70 rdl., som han nu gjerne vilde få tilbakebetalt, og forinnen 1616 var han blitt øverste hører, idet denne titel gis ham da han 11. mai d. å. tok baccalaaurgraden ved universitetet i København.¹ Ikke lenge etter er han blitt kapellan ved Oslo Domkirke, men sees ikke ordinert i Oslo. I 1618 heter det at «Hegs præbende var forbeholdt hr. Hans Povlsen, capellan og Guds ords tjener» til denne kirke.²

Sist på året 1622 blev Hans Paus valgt til sogneprest i Fredrikstad, hvad ovenfor er omtalt, og avla den geistlige embedsed for biskopen 22. januar 1623. Ved sin visitas 25. febr. 1624 fant biskopen sig meget tilfreds både med kirken og skolen, og ved visitasen 12. febr. 1634 skrev han «her fandt jeg alt i beste stand.»³ Levevilkårene for en prestefamilie i Fredrikstad på denne tid var ganske visst anstendige, men hr. Hans hadde en stor barneflokk og holdt to sønner til theologiske studier, så det knep nok med å få ressursene til å strekke til. Når biskopen ved visitasen 16. febr. 1629 påla byens borgermester og råd efter leilighet at forsørge sal. hr. Anders' efterleverske Inger, var dette ikke begrunnet i hr. Hans' sviktende økonomiske evne til at forsørge sin mor, men fremgikk likefrem av kommunens plikt til at tilgodese presteenken med det fornødne underhold; bykallene var som regel heller ikke forsynt med enkeseter. Med sin 2. hustru fikk han adskillige midler.

Hr. Hans Paus var to ganger gift. I Norsk personalhistorisk Tidsskrift I s. 45 og 70 har undertegnede anført som høist sannsynlig den konjunktur at hans 1. *hustru*, hvem han vel har ektet omkr. 1618, har vært en datter av borgermester i Oslo *Anders Nilsson*, biskop Jens Nilssøns bror, hvad der er begrunnet såvel ved forholdene i og for sig som særlig fordi hr. Hans hadde barnene Anders og Dorte, hvilke navn uvilkårlig viser hen til borgermesteren og hans hustru Dorte,

¹ Domkapitlets Forhandlinger s. 12 og 39.

² Fr. Schmidts manuskripter om Oslo Domkirke i Univ.bibl.

³ Biskop Glostrups Visitatser s. 81, 83 og 85.

og fordi hr. Hans hadde til kapellan hr. Zacharias Søfrensen Frensesonius, som var av biskopens nære slekt. Efter den ovenfor gitte redegjørelse for hr. Hans' forhold til hr. Anders Augustinussøn Flor stiller den i tidsskriftet meddelte konjektur sig måskje noget tvilsom, men det foreligger dog fremdeles intet som skulde avvise den. Til den ende må hittil ukjente opplysninger komme for dagen. Denne hustru døde i 1632 eller 1633.

Hr. Hans' 2. hustru var *Ingeborg Lemmich*, hvem han ektet i 1634, en datter av tingskriver i Onsø og senere (1606) handelsmann i Fredrikstad Hans Henningsen Lemmich.¹ Hun hadde tidligere vært gift med den i 1632 avdøde meget velstående handelsmann i Fredrikstad *Oluf Holck*, med hvem hun ingen barn efterlot, hvorfor hun bragte det efter ham mottatte jordegods til hr. Hans Paus og efter hans død for en del videre til sin 3. ektefelle *hr. Jørgen Hansen*, sogneprest i Råde fra 1635 til 1679.² Ingeborg døde 1696 på Moss, i huset hos sin datter Karen Paus og ektefelle Jørgen Jørgensen Ovenberg, en sønn av hr. Jørgen Hansen i Råde og 1. hustru Marichen Tønnesdatter.

I august måned 1648 avgikk hr. Hans Paus ved døden, og i september androg hans to eldste sønner Paul og Anders om at en av dem måtte suksedere ham i embedet «formedelst hans lange tjeneste og gode forhold og 10 efterlatte, hvorav 6 umyndige, barn»³. De fikk adgang til at la sig høre fra prekestolen, men deres ungdom var tilstrekkelig til hinder for en sådan befordring, og stiftsprosten, mag. Truls Nielsens sønn mag. Niels Trulsen, som fra 25. novbr. 1643 hadde vært hører og en tid konrektor ved Christiania skole, fikk embedet og blev ordinert 24. oktbr. 1648. I dagene 23. til 29. jan. 1649 avsluttedes opgjøret i hr. Hans Paus' dødsbo. Selve skiftebrevet kjennes ikke lenger, men dets datum anføres i en process, der verserte for Bragernes byting 21. juli 1664 mellem hr. Hans Paus' gjengiftede enke og enken efter hans sønn mag. Povl Paus i Lier. Saken dreiet sig om et beløp på 2198 rdl. 2 ort og 10 sk., som hr. Hans' bo ifl. skiftebrevet hadde tilgode av sønnene Povl og Anders. Det opplyses videre at dette beløp ifl. skiftebrevet skulde tilfalle sønnenes *stifmor* (Ingeborg Lemmich) med en halvdel, 1099 rdl. 1 ort og 5 sk., som boslodd, og den annen halvdel skulde deles efter loven mellem hr. Hans' *samlige barn*, således at «der blir til hver bror 129 rdl. 1 mark og 7 sk., og til hver søster 64½ rdl. 15½ sk.» Hovedsummens utlodning efter disse beløp forutsetter således 7 brorlodder og 3 søsterlodder. Herav fremgår at hr. Hans Paus i 1649 efterlot 7 sønner og 3 døtre. Hvordan nu disse barn fordeler sig på de to ekteskap vil erfares av det geist-

¹ Om slekten *Lemmich* se Norsk personalhist. Tidsskrift I s. 70 flg. — I 1937 hadde kunsthändler Holst Halvorsen i Oslo i sin besiddelse et sølvkrus fra Onsø fra ca. 1620, inskribert «Hans Lemke, Siri Pedersdotter».

² Om *Holck* og *hr. Jørgen Hansen* se Norsk Slektshist. Tidsskrift V s. 45 flg. og Norsk personalhist. Tidsskrift I s. 70 flg. med tillegg II s. 429.

³ Statholderskapets Extractprotokol II s. 150.

lige skifte, som i året 1697 blev holdt på Moss efter Ingeborg Lemmich, idet det oplyses at hun av sitt ekteskap med hr. Hans Paus kun hadde 2 gjenlevende barn, en sønn og en datter, som tok arv efter henne, og at et barn var død efter faren, men forinnan processen i 1664. På dette grunnlag kan samtlige barn fordeles på de to ekteskap som følger:

Av 1. ekteskap:

a. **Mag. Povel Hansen Paus**, født ved år 1620 i Oslo, kom i Frederiksborg skole og blev, herfra dimittert, immatrikulert som student 11. juni 1642 og drog derefter til utlandet sammen med sin yngre bror Anders Hansen Paus. Under 21. novbr. 1642 blev de begge innskrevet ved det Calvinske universitet i Franeker i Nederland, som dengang blev besøkt av usedvanlig mange nordmenn. Her studerte begge til at begynne med filosofi og senere theologi, og studiene strakte sig utover to år. Broren Anders opplyser, som nedenfor meddelt, at gunstige mæcener bekostet hans opphold, og Povls har utvilsomt vært bekostet av de samme herrer.

Den 8. mai 1649 tok Povel Paus magistergraden i København og fikk til den ende et lån på 15 rdl. i gull, som rådmann Jørgen Andersen i Christiania skaffet ham utbetalt i Helsingør 24. april nestfø.¹ Efter at ha vært hører ved Christiania kathedralskole blev han av biskop og Domkapitel 15. aug. 1651 ansatt som konrektor ved denne, men fant lønnen så ringe at han i 1653 søkte om at få et prestekall. Da han hadde forholdt sig «flittig og skikkelig», opnådde han ved kongebrev av 10. oktbr. 1653 expektancebevilling på et ledigblivende kall, hvortil Kronen hadde jus patronatus, men først 14. septbr. 1655 blev bestalling utferdiget for ham som sogneprest til Lier, Bragernes og Strømsø. Allerede den følgende 23. septbr. avla han embedsedden, og 21. oktbr. sang han sin første messe i Bragernes kirke. Den geistlige virksomhet skulde ikke bli av lang varighet; den 26. febr. 1658 avgikk han ved døden og blev begravet i Bragernes kirke. Han eiet gård der i byen, som enken blev sittende med, men hans formuesforhold synes ellers at ha vært uredige. Ved sin død hadde han ennu ikke betalt den penge-sum han skyldte sin fars dødsbo i 1649, og hans enke og bo blev i den anledning saksøkt av stiftmoren Ingeborg Lemmich og hennes barn. Under processen fremkom de opplysninger om hans far, Fredrikstadprestens formuesforhold som foran er benyttet.²

Gift 21. mars 1652 i Christiania med *Magdalene Eriksdatter*, som døde i 1674 på Bragernes uten efterlevende barn. Hennes søstersønn Peder Mortensen i Bogense på Fyen innfant sig på Bragernes for at heve arv efter henne, men uklare krav på boet trakk processer med sig, og hvad sluttresultatet blev kan

¹ Bragernes tingbok for 1. juli 1669.

² Bragernes tingbok for 21. juli 1669.

ikke sees. Magdalene hadde i 1661 opholdt sig i København for at se på høitidelighetene ved arvehyldningen.¹

b. **Hr. Anders Hansen Paus**, født 1622 i Oslo, kom i Frederiksborg skole, blev herfra dimittert og immatrikulert samtidig med sin eldre bror Povl som student 11. juni 1642 i København. Her erhvervet han sig ikke senere nogen akademisk grad, men takket være formående velyndere av faren kom de begge på studiereise til utlandet. Anders blev, fremdeles samtidig med broren, 21. novbr. 1642 innskrevet som studerende filosofi ved universitetet i Franeker i Nederland, hvor på de tider usedvanlig mange nordmenn avsluttet sin akademiske utdanning, og her var han ennu i 1644 optatt med theologiske studier. I dette år holdt han, naturligvis efter opgave av universitetets rektor, en akademisk oration på gresk, som blev trykt 1644 av universitets-boktrykkeren Ulrik Balck og som optar 12 oktav-sider foruten titelside og dedikasjonsside. Titelen er: *GYMNASMA ACADHMICON*,² og de høie herrer, hvem han kaller sine mæcener og derfor tilegner skriftet, er rikets kansler Jens Bjelke, som dengang bodde på Ellinggaard, Sten Willumsen Rosenvinge på Those, som var Bjelkes værsønn, Daniel Bildt på Hafslund, biskop Ole Boesen og som den femte *Johannes Paulinus Pausius, apud Frederickstadienses Norigorum verbi divini pastor fidelissimus, pater medullitus charus, filiali debitoque honoris & amoris genere ætatem colendus*. Skriftet slutter med et latinsk vers til talerens pris av den samtidige, ungarske studerende Nicolaus Szoboszlai, som uttaler de stolte ord at Paus' ære vil gjenlyde så lenge verden står. Efter hjemkomsten blev han hører ved Christiania kathedralskole, men skolegjerningen hadde neppe hans særlige interesse, for ved Domkapitlet 16. decbr. 1651 fikk han og hans kollega, høreren Jens Munch en alvorlig røffel av biskopen. Skolens rektor, mag. Søren Andersen Udbyneus hadde besværet sig ganske særlig over disse to høreres dovenskap og forsømmelser både i skolen og kirken, og han hadde ofte, men stadig forgjeves advart dem. Nu lovet de biskopen flittig at forbedre sig og vise skolemesteren den forlangte lydighet. Den gode Anders blev ved skolen inntil 1655, da han 4. mars avla eden som kapellan hos hr. Torkild Pedersen i Jevnaker, hvem han 29. jan. 1663 efterfulgte i sogneprestembedet, som han siden innehadde til sin død i mars 1689.

Gift omkr. 1655 i Jevnaker med *Anna Torkildsdatter*, datter av nevnte sogneprest hr. Torkild Pedersen og Karen Hansdatter. Hun døde i mai 1695 på enke-setet Gunstad i Jevnaker og efterlot 4 barn.³

c. **Inger Hansdatter Paus**, blev gift med regimentskvartermester og auditor *Christen Nielsen* på Godaker i Stange, en gård han kjøpte 6. septbr. 1675 av

¹ Bragernes tingbok for 1. juli 1669, 20. decbr. 1675 og 13. jan. 1676.

² Hjalmar Pettersen: *Bibliotheca Norvegica* III 2990.

³ Rettsprotokoll nr. 840 fol. 201 og 306, samt nr. 835 fol. 282. (Statsarkivet på Hamar.)

foged i Hedemarken Berild Jensens enke, Bodil Hansdatter, og hvor skifte efter ham blev holdt 17. novbr. 1693. Inger blev boende på Godaker til hun solgte gården 13. febr. 1703.

d. **Oluf Hansen Paus**, var mønstreskriver i 1658 ved Schades regiment med åvlønning fra 1. april og i 1660 fenrik ved Brockdorffs regiment, det Vesterlenske. Han døde visstnok tidlig og ugift.

e. **Dorthe Hansdatter Paus**, født 1629, døpt 11. april 1629 i Fredrikstad,¹ var ugift i 1665, da hennes formynder, rådmann i Christiania Jørgen Andersen procederte for Overhoffretten om hennes tilgodehavende hos broren, mag. Povl Paus' enke Magdalene Eriksdatter.

f. og *g.* **To sønner**, som intet mere vites om enn at de levet ved farens skifte i Fredrikstad i 1649. Deres plass i søskenrekken kjentes ikke.

Av 2. ekteskap:

h. **Karen Hansdatter Paus**, blev gift med handelsmann på Moss *Jørgen Jørgensen Ovenberg*, efter hvem skifte blev holdt 11. aug. 1716; sønn av sogneprest i Råde, forannevnte hr. Jørgen Hansen og 1. hustru Marichen Tønnesdatter. Se Norsk personalhist. Tidsskrift I s. 72 flg.

i. **Cornelius Hansen Paus**, opkalt efter sin mors tidlig avdøde halvbror Cornelius Olufsen Holck, var i 1658 og 1660 mønstreskriver ved 6. komp. av Vesterlenske regiment, i 1665 sersjant ved 2. komp. av Trondhjemske reg., fenrik 1667, løytnant 1676 og secondløytnant 1680 først ved livkompaniet og derpå ved Nordmøre kompani til sin død 15. mai 1682 i Orkedalen. Han efterlot med sin hustru, hvis fornavn var *Riborg*, tre døtre, som alle blev gift.

j. **En sønn**, som døde efter faren og før processen i 1664²; ugift.

B. Hr. Peder Povlsen Paus

født 1590 i Oslo, kom som elev i Oslo Domscole og blev her 11. mai 1609 samtidig med sin eldre bror Hans valgt av biskopen som nr. 3 av 10 nye sangere til Domkirkens kor; han sang altstemme. Dimittert fra Domscolen blev han student i 1611, og er den første nordmann som finnes innført i den eldste bevarte immatrikuleringsprotokol, under datum 7. juni. Som vanlig var har han vel derefter hatt post som privatpræceptor eller som nederste hører ved en skole, og forinnen 1617 blev han rektor ved Skiens latinscole, et meget beskjedent institutt, hvor rektoren dengang som regel var eneste lærer og nød en minimal lønn. I nevnte år blev for Domkapitlet i Oslo innbragt en injuriersak av en borger i Skien, Nils

¹ Norsk Slektthist. Tidsskrift III s. 31.

² Bragernes tingbok 21. juli 1664.

Thomassen, som forlangte rektor Peder Povlsen straffet «for udædiske gjerninger», idet han var blitt bragt op på skolen, hvor Peder i flere elevers nærvær hadde gitt ham herlig pryl, «hudflettet ham uten billig årsak». Peder svarte at han ikke kunde nekte at ha gitt Nils en korporlig overhaling, men dertil hadde følt sig nødt og tvunget, såsom Nils ofte hadde overfalt ham med grove ord både hjemme og på gaten og skjeldt ham ut for en skjelm og en tyv, hvad Nils burde vært litt forsiktigere med, da han selv i sin tid hadde vært under ris og ferle. Saken kom for Domkapitlet i juni måned, mens bispestolen efter biskop Sennings død ennu ikke var besteget av eftermannen, biskop Glostrup, blev derfor utsatt og kom ikke senere fore. Parterne har vel således avfunnet sig med hinanden.

I det følgende år, 1618, er Peder Paus visstnok blitt kapellan hos sognepresten i Vinje, hr. Svend Gundersen. I september dette år skrev biskop Glostrup til lensherren i Bratsberg, Alexander Raabe von Papenheim, som dengang var bosatt i Skien og hadde den geistlige jurisdiction over lenet, at hr. Svend ikke syntes at kunne betjene sin fattige menighet som han burde og selv ikke hadde råd til at lønne nogen personell kapellan, hvorfor bispen bad ham om at finne midler til at en medtjener kunde bli forsørget ved kallet.¹ Papenheim har hatt god anledning til at henvende sig til rektor Peder, som på sin side neppe har hatt synderlig imot at oppgi sin slett avlønnede stilling² for istedet at gå som kapellan til Vinje, hvor inntektene riktignok ikke vilde bli synderlig større, men hvor han hadde utsikt til at bli hr. Svends efterfølger i sogneprestembedet om ikke lang tid. Således er det vel gått til, for i 1624 nevnes hr. Peder som sogneprest i Vinje, men ombyttet i kallet, om det var ved hr. Svends fratreden eller ved hans død, må ha foregått allerede sist i året 1621 eller i begynnelsen av 1622. I skrivelse av 6. febr. 1622 anmoder nemlig biskopen den daværende lensherre i Bratsberg, Eiler Urne, om at forfare hvor det var blitt av den sølvkalk og sølvdisk som Papenheim hadde skjenket Vinje kirke¹, og da det viser sig at det regelmessig nettop var ved presteskifte at de små alterkar, som blev brukt ved sognebud, befant sig på avveie, efterglemt eller gjensatt til senere bruk, kan det visselig forutsettes at hr. Peder blev sogneprest i 1621 eller 1622. Herpå tyder også det notat biskop Glostrup gjør i sin visitasbok i febr. 1622 at ungdommen i Vinje så smått går fremover, så han har godt håp for fremtiden; en bedømmelse av forholdene som nu er anderledes enn ved visitasen i hr. Svends tid.

Om hr. Peder Paus' senere virksomhet i Vinje foreligger for øvrig intet utover at han sees opført i de Geistlige kontributionsregnskaper, først for Akershus og senere, fra 1631, for Stavanger bispedømme, senest i 1633, men da regn-

¹ Biskop Glostrups Visitatser s. 30, 41 og 42.

² Peder Povlsen Paus kan ikke være identisk med den «Peder skolemester» i Skien, som opføres i lensregnskaperne gjennom 1620-årene og ennu i 1633.

skapene gjelder det nærmest forutgående år, må han ha forlatt Vinje ved nyttårs-tid 1633. Det var selvsagt i første rekke de trange kår, det fattige distrikt bød sin sogneprest, som bestemte ham til at søke bedre levebrød, men den omstendighet at Øvre Telemarken i 1631 var forlagt fra Akershus stift til Stavanger stift kan naturlig ha vært en medvirkende årsak. Derved blev han nemlig embedsmessig løsrevet fra sin forbindelse med østlandet og avhengig av den med ham og hans forhold ukjente Stavangerbisp, som ved inntredende vakanser kunde formodes at ville tilgodese de geistlige som forut hadde tjenestgjort i hans eget stift. Med permisjon fra embedet og efter midlertidig anordning av en stedfortreder er hr. Peder midtvinters 1633, på godt føre, med familien reist til Christiania, hvor han straks fikk en stilling som tolvprest og hvor hans hustru nedkom med en datter, Helvig, 12. juli 1633. Noget forinnan denne familieførøkelse blev Kviteseid prestekall ledig ved sognepresten hr. Jens Michelsens død; hr. Peder søkte embedet, blev valgt av almuesmennene og beskikket til sogneprest uten at Stavangerbispen voldte ham nogen bekymring. Derimot fikk hr. Peder til eftermann i Vinje en prestesønn av Klep, hr. Henrik Madssen, som tiltrådte embedet «ved Martini» 3: i november 1633.

Tidlig på høsten 1633 tiltrådte hr. Peder som sogneprest i Kviteseid og blev umiddelbart derefter av prestekollegiet valgt til religionsprost i Øvre Telemarken efter sal. hr. Jens, hvad der tyder på at han allerede som sogneprest i Vinje har nydt personlig anseelse. I såvel preste- som prostembedet blev han sittende til sin død 21. juli 1653 i en alder av 63 år; begravet 3. aug. under Kviteseid kirkes korgulv.¹

Som et særlig minne om hr. Peder lever ennu i Kviteseid tradisjonen om hans svære legemskrefter. Han skulde således i strak arm ha løftet de mektige broncestaker, som fremdeles står på alteret i den gamle kirke. Når han klarte dette på sine eldre dager, har det nok vært ham en smal sak i ungdommens år å pryle op borgeren i Skien. I Kviteseid kirke anbragte hans sønn hr. Povl Paus et æreminde, bestående i et av ham forfattet, på papir overmåte smukt skrevet latinsk dikt i hexa- og pentametre, formet som et akrostichon 3: forbokstavene i hver linje danner tilsammen et navn eller en setning. Papiret, som kun var festet på en treplate og efterhånden var blitt adskillig defekt, kom i sin tid til Universitetsbiblioteket som gave fra sogneprest Landstads enke (ms. nr. 744 fol.). Diktet skal nedenfor gjengis diplomatarisk med en såvidt gjørlig restaurering av de defekte partier innsatt i klammer². Under overskriften er versene skrevet i 2 kolonner, med vers 1 til 18 i 1ste og 19 til 30 i 2nen kolonne.

¹ I Seljords ministerialbok har sognepresten hr. Zacharias Skanke notert, at han 4. aug. 1653, som var dagen efter hr. Peder Paus' begravelse, av de på Kviteseid forsamlede prester blev valgt til hans efterfølger i prostembedet.

² Rektor A. E. Erichsen og professor Alf Torp har i sin tid bistått med restaureringen av det i høi grad kunstlede latin.

[In memoriam Dom. PETRI PAVLI]
 [P]ASTOR[IS] [Ecclesiae Hvidesøanæ]
 Et PRÆPOSITI Superioris Tilemarchiæ [.], qui placide vitæ
 hujus clausit fabulam et Servatori [Jesu] suam tradidit
 animam, 21 Julii, ætatis suæ anno LXIII.
 Cujus parentalia solenni peragebantur ritu in Ecclesia Hvidesøana,
 ubi fumus ejus in parte Templi superiori humo mandabatur.

ANNO

Qvo Deus imbriferis sævi[vi]t strenuus unDis
 Et segetes putriDis [pLu]vii[s] CommIsIt In agris!¹

- (1) Pergito funestum mecum mea tibia carmen
- (2) Et cantus tremulans dicito luctisonos.
- (3) Tristia vos Parcæ, chari deflete parentis
- (4) Rursus condignis Fata notate metris.
- (5) Vos mihi consortes hujus decet esse doloris
- (6) Stamina quod vestris langvida rupta dolis.
- (7) [P]osteritas langvet, soboles orbata parente,
- (8) Antiqvô qvôvis omine speqve caret.
- (9) [Votum] præ gemitu finire relicta marita
- (10) [L]ege datâ gnatis cogitur illa suis.
- (11) [Illa velut] socia viduatus compare turtur
- (12) [Fru]ctibus in lacrymis est fruitura suis.
- (13) [Illud cur] tandem sit opus? vos pendite Parcæ
- (14) [Si]ccine? quid mirum patria cassa gemat?
- (15) [Pe]rgito funestum mecum mea tibia carmen,
- (16) Addere non Parcis, Ludicra mitte modo.
- (17) [Sic p]lacet haud Lachesi, fusos quæ dotibus aucto
- (18) [T]antis invidit longius ire suos.
- (19) [Om]nia sed nutu divum volviqve revolvi,
- (20) Rerum qui solus Conditor ille Deus,
- (21) P[ri]mus vitarum fundator, et Autor Olympi
- (22) [R]ursus qui vitam poscit, et ipse dabit,
- (23) [Æ]ternoque Deo, cui vivimus, atqve movemus,
- (24) [Proposi]tos vitæ, terminat ille dies.
- (25) [O fortunatu]m, mage terqve qvaterqve Parentem
- (26) [Sessum q]vem Superi, tecta dedere poli.

¹ Når de i de to siste linjer fremhevede store bokstaver, som tillike er latinske tallbetegnelse, nemlig DDDLCHI, summeres, fremkommer årstallet 1653.

- (27) [In nostro mun]do coram es confessus Iesum,
 (28) [Tut]us et in coelis asseris ante Patrem.
 (29) [Ut tu es] cum Christo, tandem nos inde seqvemur,
 (30) [S]ic experturi gaudia mille! Vale.¹

Ad LECTOREM CANDidum

α και ω.

[Ista lege]ns manes parcas violare sepul[ti]
 [Te s]i non Læsit, Lædere [parcas eum].

De to verskolonner avsluttes med en gjennomgående dobbeltstrek. Under denne og nøiaktig under 1. kolonne, er i prosa skrevet:

[Hæc levi]cula (novercante Minerva) in æternam
 [patris] defuncti memoriam gemibundus fi[lius]

Hvad der tilsvarende har stått under 2. kolonne vites ikke, da papiret her er avrevet, men det vil være klart at innskriften er fortsatt fra siste linjes fi[lius], som jo forlanger et navn, nemlig forfatterens, som er Pavlus Petri Paus.

Oversatt til norsk lyder diktet således:

«[Til minde om Hr. Peder Paulssøn]

Sogneprest i Hvidesø og provst over Øvre Telemarken , som fredfuldt endte dette livs skuespil og overgav sin aand til sin frelser Jesus den 21. juli i sin alders 63de aar. Hvis ligbegjængelse foregik med høitidelig ritus i Hvidesø kirke, hvor hans levninger stededes til hvile i den øvre del av kirken

I det aar,

i hvilket den strenge Gud rasede med regnførende bølger og med regnskyl ned-slog sæden paa de gjennembløde marker [c: 1653].

- (1) Istem med mig, min fløite, et sørgelig kvad
- (2) og fremsig bævende sorgtonende sange.
- (3) Begræd, I Parcer, den kjære faders sørgelige død
- (4) og optegn saa hans skjebne i værdige rytmer.
- (5) Det sømmer sig, at I er delagtige med mig i denne smerte,
- (6) fordi hans svage livstraad er avbrudt ved eders træskhed.
- (7) Efterslegten sørger, børnene, berøvet sin fader,
- (8) maa savne alle de gamle haabefulde varsler.
- (9) Den efterladte hustru tvinges for graad til at begrænse
- (10) Sine ønsker efterat have givet sine børn et eksempel.
- (11) Ligesom en turteldue, som har mistet sin mage,
- (12) skal hun nyde sine goder under taarer.

¹ Som det vil sees danner begynnelsesbokstavene i vers 1 til 6 og 7 til 11 navnet PETRVS PAVLI; det i vers 12 til 14 antagne FIS gir ingen løsning, medmindre det kan tenkes å være et forkortet FI[LIV]S; i vers 15 til 20 står: PASTOR, og i vers 21 til 30: PRÆPOSITVS. På norsk blir dette: Peter Pauls sønn, sogneprest, prost.

- (13) Hvorfor skulde dette være nødvendigt? Betaler I saaledes,
I Parcer?
- (14) Hvad underlig er det, om det tomme faderhus sukker!
- (15) Istem med mig, min fløite, et sørgelig kvad,
- (16— Men det tillades ikke af Lachesis, som nægtede ham,
18) der havde saa store gaver, at livstraaden blev spundet
længere.
- (19) Men alt dreies og vendes efter gudernes vilje.
- (20) Hin Gud, som alene er alle tings ophavsmand,
(21) livets første grundlegger og himmelens skaber,
(22) han, som kræver livet tilbage, vil og selv give livet,
(23) den Gud, for hvem vi lever og av hvem vi bevæges,
(24) han bestemmer livets fastsatte dage.
- (25) O lykkeligere, ja tre og fire fold, den plads som den
(26) himmelske fader har givet, himmelens boliger.
- (27) Her i verden har du i levende live bekjendt Jesus,
(28) og nu bekjender du ham tryk i himmelen for Faderens
aasyn.
- (29) Ligesom du er hos Christus, skal vi omsider følge dig
(30) og saa erfare tusende glæder. Lev vel.

Til den retskafne læser

α και ω.

Naar du læser dette, maa du ikke krænke den begravedes støv. Hvis han ikke har gjort dig ondt, maa du ikke gjøre ham ondt.

Disse ubetydeligheder — Minerva er deres stifmoder — er til en evig erindring om en avdød fader skrevet av hans sørgende søn . . . [Povl Pedersen Paus].»

Hr. Peder Paus blev gift formentlig omkring eller noget efter 1622 med *Johanne Madsdatter*. Da hans eldste barn, sønnen Povl, som således bar sin farfars navn, var født ved år 1625, er det tydelig at rektoratets ynkelige innkomster likeså litt som den ringe lønn han opnådde som kapellan i Vinje, har kunnet friste ham til at stifte familie. Vielsen har derfor neppe foregått forinnan han ved 1622 var blitt sogneprest i Vinje. Hvor hans hustru Johanne, som nok har vært en del år yngre enn ham, skrev sig fra, vites ikke. Nogen prestedatter fra Bratsberg len kan hun ikke ha vært¹, og i Skien synes hun ikke å ha hørt

¹ Når det er slått på at Johannes far kan ha vært den *hr. Mads Jenssøn*, som var prest i Vinje 1594 og deretter i Saude fra 1601 til sin død i 1602, da må det avvises som uholdbart. For det første var det for hr. Peder ingen dessein ved å gifte sig med en datter av en prost som var ute av sagaen for 20 år siden og i sine embeder

hjemme, idet det rikholdige genealogiske materiale for denne by intet holdepunkt gir for det. Måskje er det sannsynligst at hun har vært et bekjentskap hr. Peder har gjort i Oslo eller i Fredrikstad under besøk hos sin bror, presten hr. Hans Paus. Et av hr. Peders barn hadde det i samtiden overmåte sjeldne fornavn Helvig, som selvsagt er en opkallelse etter en nær beslektet person, og det peker en god del høiere op enn blandt det vanlige borgerskap. Men hvor en passende forbindelse skal søkes vil være et interessant fremtidsspørsmål å løse.

Johanne blev efter hr. Peders død trolovet 6. jan. 1655 i Kviteseid og 18. novbr. nesteftter gift sammesteds med hans eftermann i embedet *hr. Amund Hansen Morland*, som var født omkr. 1625 i Fyresdal. Han var således over 20 år yngre enn henne, hvad noksom viser hvor vidt en embedskandidat kunde ofre sig for at opnå suksessjonen i kallet. I 1645 blev han, dimittert fra Roskilde skole, student i København, i 1649 var han kapellan hos hr. Peder Paus i Kviteseid, efter hvis død han bestyrte embedet i vakansen, og først 7. jan. 1655 blev han innsatt som sogneprest i Kviteseid, hvor han døde 17. mai 1700; prost fra 1697. Han var sønn av *hr. Hans Amundsson*, sogneprest i Fyresdal fra 1611 til sin død 1642, hvis barn kalte sig Morland efter prestegården Moland (Moarland). Med Johanne Madsdatter, som døde i 1667¹, hadde hr. Amund ingen barn, men han ilte hurtig i nytt ekteskap med den betydelig yngre *Aase Christensdatter*, som riktignok da var enke, efter trelasthandler *Samuel Halvorsen* i Skien, men et særdeles godt parti, såsom hennes foreldre var den rike jorddrott og sagbruks-eier i Skien *Christen Andersen* og *Anne Gundersdatter*. Aase blev i farsarv utlagt 20^{1/2} huds gods. Med henne fikk han barnene *Susanne* og *Samuel*.²

Hr. Peder Povlsen Paus og Johanne Madsdatter hadde følgende barn som vokste op, *a—f*:

a. Hr. Povl Pedersen Paus, født 1625 i Vinje, kom i Christiania katedralskole og blev, herfra dimittert, student i København 1645; i Universitetets immatrikuleringsprotokoll sees han innført 23. juni under navnet Paulus Petri Windius, hvor tilnavnet er en horribel latinisering av Vinje. I den følgende tid har han vel gjort kapellantjeneste, men allerede i 1649 opføres han i Kontributions-

både i Vinje og i Saude hadde hatt efterfølgere i den forløpne periode uten slektskap med disse; dernest forekommer hr. Mads' hustru *Elses* navn ikke i hr. Peders efterslekt og videre er det meget mulig, ja kanskje sannsynlig at Johanne ennu ikke var født forinnen hr. Mads' død i 1602. Endelig kjennes intet til at hr. Mads overhodet efterlot barn.

Da *hr. Mads Jenssøn* blev immatrikulert i 1588 ved Rostocks universitet, er det tilføiet at han var født i Langesund nær Oslo. Han er den samme person som den Mads Jenssøn, der blev ordinert under høist eiendommelige forhold av biskop Jens Nilssøn, se Bang: «Den norske Kirkes Geistlighed» s. 157, hvor imidlertid ordinasjonen er henlagt til 1584. Dette siste årstall må nemlig være feilaktig, fordi Mads Jenssøns seglmerke under hans (udaterete) forpliktelsesbrev til biskopen er nøiaktig det samme, som hr. Mads Jenssøn setter under det forpliktelsesbrev, han utsteder til Saude menighet 28. mars 1601, like efter at den har valgt ham til sin sogneprest. (Diplom i Riksark.)

¹ *Johanne* kommuniserte 1. novbr. 1666.

² Om disse familieforhold se nærmere Norsk personalhist. Tidsskrift I s. 360 og II s. 72 og 378.

regnskapene som sogneprest i Hjartdal og i dette embede døde han i 1682, begr. 20. juni. I 1661 var han sammen med 84 andre geistlige i Christiania og underskrev suverenitetsakten 8. august. Etter gammel tradisjon i Hjartdal skal hr. Povl ha vært grov til at messe og stiv i latinen; det siste refererer sig naturlig til det foran meddelte æreminne, han forfattet over sin far i Kviteseid.

Gift omkr. 1653 med *Ingrid Trinnepol*, født 1632 i Skien, hvor hun levde i 1693, datter av rådmann, trelasthandler og sagbrukseier *Cornelius Jansen Trinnepol* og 1. hustru *Anne Iversdatter Christensen*. Av deres 10 barn var sønnene hr. Hans Paus, sogneprest i Kviteseid, Cornelius Paus, sorenskriver i Øvre Telemarken, hvilke begge har en tallrik agnatisk efterslekt, Mads Paus, infanterikaptein, etterlot kun 2 døtre, og Johannes Paus med efterslekt i bondestand i Hjartdal.

b. Inger Pedersdatter Paus, født 8. decbr. 1627 i Vinje, levde i 1695 i Skien. Gift 1. gang 20. febr. 1648 i Kviteseid med *Claus Clausen Køster* i Skien, sønn av Claus Køster og Anne Engelsdatter. Han begikk to manndrap, tjente sig fri i krigen for det ene, men blev dømt fra livet for det annet og rømte i 1657 til Danmark, hvor han døde i 1658. (Stath. Breve, nr. 5, Bratsberg amtsarkiv 1651—1661.) Gift 2. gang i febr. 1663 i Kviteseid med handelsmann *Oluf Torstensen*, død 25. decbr. 1689 i Skien. — Inger har efterlatt slektsoppteignelser, trykt i Norsk Slektshist. Tidsskrift II s. 310 flg.

c. Mads Pedersen Paus, døde i Kviteseid som ganske ung.

d. Hans Pedersen Paus, antagelig født omkr. 1631 i Vinje, blev underofficer og var i 1670-årene furer i Vesterlenske regiment. Efterslekt kjennes ikke.

e. Helvig Pedersdatter Paus, født 12. juli 1633 i Christiania og død 15. aug. 1693 i Skien.

Gift 1. gang 1656, trolovet 17. novbr. i Kviteseid, med gårdbruker *Gunder Thorsen Fjaagesund*, som døde i febr. 1668.

Gift 2. gang 7. mars 1669 på Fossum verk med *Frantz Cudrio (Cudrioux)*, født 1611 i Frankrike og død 13. novbr. 1676 på Fossum, visstnok som forvalter.

Gift 3. gang 1. jan. 1680 i Skien med handelsmann *Daniel Torstensen*, død 1699, sønn av Torsten Asgautsen og Else Frantzdatter. Helvig har efterlatt slektsoppteignelser, trykt i Norsk Slektshist. Tidsskrift II s. 306 flg.

f. Kristine Pedersdatter Paus, født omkr. 1636 i Kviteseid. Gift 11. mars 1666 i Kviteseid med *Jens Madsen*, som da var korporal og i 1670-årene fenrik i Vesterlenske regiment. Han og hustru fikk 1. febr. 1670 bygselbrev for livstid på rentemester Henrik Müllers gård Egeland i Skafsebygden.

Den faglitteratur, som særlig inneholder bidrag til opplysning om slekten Paus, er foruten *Norsk personahist. Tidsskrift* og *Norsk Slektshist. Tidsskrift*:

- I. L. Qvisling: Provster i Øvre Telemarken, 1893.
Prester i Øvre Telemarken, 1902.
Efterladte hist. optegnelser av adjunkt Andreas Blom, 1904.
Øvre Telemarkens historie, 1906.
Til øvre Telemarkens historie. Spredte bidrag, 1908. -
- Halvor Nordbø: Ættesogor frå Telemark. Utgitt av Videnskaps-Akademiet 1928.
- M. B. Landstad: Gamle Sagn om Hjartdølerne, 1880.

SLEKTEN PAUS
ER TRYKT I 200 EKSEMPLARER
I DET MALLINGSKE BOKTRYKKERI, SATT
MED CICERO MEDIÆVAL, PÅ PAPIR LITO «SVANE»
FRA A/S JARLSBERG PAPER MILLS, HEFTET
I A/S JACOBSEN & HIELMS
BOKBINDERI
OSLO 1943